

AUTIZM SINDROMIGA CHALINGAN BOLALAR

Eshmatova Rayxon Baxtiyor qizi

Nukus davlat pedagogika instituti Maxsus pedagogika:logopediya yo'nalishi 2kurs

Annotatsiya: *Tadqiqotlarimizda autizm bolalar va ularning ota-onalari uchun psixologik yordam ko'rsatish doirasida psixokorreksiya maqsadlari aniqlashtirildi. Bolaning muvaffaqiyatli ijtimoiy va aqliy rivojlanishini ta'minlashda ota-onaning o'rni muhim ekanligi ta'kidlandi. Shuningdek, maqolada ota-onalar bilan suhbatni tahlil qilish jarayonida oilalarning asosiy ehtiyojlari qayd etildi. Maqolada autizm sindromli bolalarning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan psixologik o'yin terapiyasi imkoniyatari berilgan.*

Kalit so'zlar: *Autizm spektri, o'yin, faol qiziqish, psixodiagnostika, psixokorreksiya, spontan nutq, visual aloqa, nut yetishmovchiligi, ehtiyoj, psixologik yordam.*

Autizm - bu muloqot, ijtimoiy o'zaro ta'sir va xatti-harakatlarga ta'sir qiluvchi murakkab rivojlanish buzilishi. Autizmli bolalar mavhum tushunchalarni tushunish, his-tuyg'ularini ifoda etish va boshqalar bilan mazmunli aloqa qilishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. O'zbekistonda autizmli bolalar resurslarning cheklanganligi va kasallik haqida xabardorligi tufayli o'ziga xos qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Bu bolalar ko'pincha jamiyat tomonidan noto'g'ri tushuniladi va stigmalanadi, bu ularning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan yordam va xizmatlarni olishlarini qiyinlashtirishi mumkin. Autizm spektrining buzilishi (ASD) - bu muloqot, ijtimoiy o'zaro ta'sir va xatti-harakatlarga ta'sir qiluvchi murakkab neyro-rivojlanish buzilishi. Autizmli bolalar ko'pincha til rivojlanishida, ijtimoiy ko'nikmalarda va takroriy xatti-harakatlarda qiyinchiliklarga duch kelishadi. O'zbekistonda autizmga chalingan bolalar duch keladigan muammolar va bu shaxslar uchun tegishli yordam va resurslarga ehtiyoj borligidan xavotir kuchaymoqda. Autizm sindromiga chalingan bolalar O'zbekistonda autizm spektrining buzilishi bilan og'rikan bolalarga nisbatan qo'llaniladi. Bunday bolalar munosabatlarni o'rnatishda, ijtimoiy belgilarni tushunishda va samarali muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Autizmli bolalar duch keladigan qiyinchiliklar engildan og'irgacha bo'lgan darajada farq qilishi mumkin va ularning o'rganish, boshqalar bilan muloqot qilish va atrofdagi dunyoda harakat qilish qobiliyatiga ta'sir qilishi mumkin.

O'zbekistonda autizmga chalingan bolalar duch keladigan asosiy muammolardan biri bu kasallik haqida aholining umumiy xabardorligi va tushunmasligidir. O'zbekistonda ko'p odamlar autizm spektrining buzilishi bilan tanish bo'lmasligi va bu kasallikka chalinganlarni qanday qo'llab-quvvatlashni bilmamasligi mumkin. Bu xabardorlikning etishmasligi autizmli bolalar uchun noto'g'ri

tushunish, stigma va izolyatsiyaga olib kelishi mumkin. O'zbekistonda autizimli bolalar duch keladigan yana bir qiyinchilik bu kasallikka chalingan shaxslarga xizmat ko'rsatish va qo'llab-quvvatlashning cheklanganligidir. Autizimli bolalar uchun terapiya, ta'lim va aralashuvni ta'minlaydigan malakali mutaxassislarning etishmasligi bo'lishi mumkin, bu esa tashxis va davolanishning kechikishiga olib keladi. Bundan tashqari, autizimli bolalarning oilalari tegishli manbalar va yordamga ega bo'lishda qiynalishi mumkin, bu esa ushbu shaxslar duch keladigan muammolarni yanada kuchaytiradi.

Bunday qiyinchiliklarga qaramay, O'zbekistonda autizimli bolalarga erta aralashuv va qo'llab-quvvatlash muhimligi e'tirof etilmoqda. Autizm spektrining buzilishi haqida xabardorlikni oshirish, xizmatlardan foydalanishni yaxshilash va autizimli shaxslar bilan ishlaydigan mutaxassislar uchun treninglar o'tkazish bo'yicha sa'y-harakatlar olib borilmoqda. Tashkilotlar va targ'ibot guruhlar ham autizimli shaxslarni O'zbekiston jamiyatiga kiritish, qabul qilish va tushunishni targ'ib qilish ustida ishlamoqda. O'zbekistonda autizimli bolalarni samarali qo'llab-quvvatlash uchun har bir shaxsning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olgan holda multidisipliner yondashuvni qo'llash muhim ahamiyatga ega. Bu nutq terapiyasi, kasbiy terapiya, xulq-atvor terapiyasi va bolaning o'ziga xos kuchli va qiyinchiliklariga moslashtirilgan ta'lim tadbirlarini o'z ichiga olishi mumkin. Shuningdek, oilalarni qo'llab-quvvatlash va davolash jarayoniga jalb qilish muhimdir, chunki ular o'z farzandlarini himoya qilishda va uning rivojlanishi uchun tarbiyaviy muhitni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqotlar, shuningdek, autizm spektrining buzilishini tushunish va O'zbekistonda ushbu kasallikka chalingan shaxslarni qo'llab-quvvatlashning samarali strategiyalarini ishlab chiqishda muhim rol o'ynaydi. Autizmga hissa qo'shadigan biologik, genetik va ekologik omillarni o'rganish orqali tadqiqotchilar kasallikning asosiy mexanizmlari haqida tushunchaga ega bo'lishlari va potensial davolash va aralashuvlarni aniqlashlari mumkin. Tadqiqotchilar, klinisyenlar, o'qituvchilar va oilalar o'rtasidagi hamkorlik autizm haqidagi tushunchamizni rivojlantirishga va kasallikka chalingan bolalar uchun natijalarni yaxshilashga yordam beradi.

O'zbekistondagi autizimli bolalarda takrorlanuvchi xatti-harakatlar, ijtimoiy o'zaro munosabatlardagi qiyinchiliklar, nutq yoki til rivojlanishining kechikishi kabi bir qator alomatlar namoyon bo'lishi mumkin. Bu alomatlar boladan bolaga juda katta farq qilishi mumkin, shuning uchun ota-onalar va o'qituvchilar bu bolalarning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishlariga yordam berish uchun sabr-toqat va tushunishni talab qiladi. Ota-onalar va o'qituvchilar uchun autizimli bolalarni rivojlanishida yaxshiroq qo'llab-quvvatlash uchun autizm va uning belgilari haqida o'zlarini o'rganishlari muhimdir. O'zbekistondagi autizimli bolalar uchun eng katta muammolardan biri bu ularning noyob ehtiyojlarini qondirish uchun mavjud resurslar va xizmatlarning etishmasligidir. Ko'pgina oilalar autizimli bolalari uchun tegishli

terapiya, ta'lim va qo'llab-quvvatlash xizmatlaridan foydalanish uchun mablag'ning cheklanganligi va buzilish haqida xabardor bo'lish uchun kurashmoqda. Bu autizimli bolalarning rivojlanishi va o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi uchun zarur bo'lgan erta aralashuv va yordamni olishini qiyinlashtirishi mumkin. Bunday qiyinchiliklarga qaramay, O'zbekistonda autizimli bolalar va ularning oilalarini qo'llab-quvvatlashga harakat qilayotgan tashkilotlar va shaxslar bor. Bu buzqlik haqida xabardorlikni oshirish va xizmatlar va resurslarni yaxshilashni targ'ib qilish orqali bu himoyachilar O'zbekistondagi autizimli bolalar hayotini yaxshilashga yordam bermoqda. Ota-onalar, o'qituvchilar va siyosatchilar uchun autizimli bolalarga maktabda va hayotda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan yordamni ta'minlash uchun birgalikda ishlash muhimdir.

O'zbekistonda autizimli bolalar kasallik haqidagi noto'g'ri tushunchalar tufayli kamsitish va stigmaga duch kelishlari mumkin. Jamiyat uchun autizmni yaxshiroq tushunish va autizimli bolalar va ularning oilalarini ko'proq qabul qilish va qo'llab-quvvatlash muhimdir. Kasallik haqida xabardorlik va tushunishni rag'batlantirish orqali biz O'zbekistonda autizimli bolalar uchun yanada inklyuziv va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishga yordam bera olamiz. Autizimli bolalar boshqa bolalar kabi bir xil imkoniyatlar va qo'llab-quvvatlashga loyiqdir. O'zbekistondagi autizimli bolalarga tegishli ta'lim, terapiya va qo'llab-quvvatlash xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini berish orqali biz bu bolalarning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishi va rivojlanishiga yordam bera olamiz. Ota-onalar, o'qituvchilar va siyosatchilar uchun autizimli bolalar maktabda va hayotda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan yordamni olishlarini ta'minlash uchun birgalikda ishlashlari muhimdir.

Xulosa qilib aytish mumkinki, O'zbekistondagi autizimli bolalar resurslarning cheklanganligi va kasallik haqida xabardorligi tufayli o'ziga xos muammolarga duch kelishmoqda. Ota-onalar, o'qituvchilar va siyosatchilar uchun autizimli bolalarning rivojlanishi va to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishi uchun zarur yordamni ko'rsatish uchun birgalikda ishlash muhimdir. Autizm haqida xabardorlik va tushunishni rag'batlantirish orqali biz O'zbekistonda autizimli bolalar uchun yanada inklyuziv va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishga yordam bera olamiz. Autizimli bolalar boshqa bolalar kabi bir xil imkoniyatlar va qo'llab-quvvatlashga loyiqdir va jamiyat autizimli bolalar va ularning oilalarini ko'proq qabul qilishi va qo'llab-quvvatlashi muhimdir. Autizimli bolalar ularning rivojlanishi va farovonligiga ta'sir etuvchi qator muammolarga duch kelishadi. Xabardorlikni oshirish, xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilash hamda tadqiqot va hamkorlikni qo'llab-quvvatlash orqali biz autizimli bolalarning ehtiyojlarini yaxshiroq qondirishimiz va O'zbekiston jamiyatida yanada ko'proq qabul qilinishi va inklyuziyalanishiga yordam bera olamiz. Doimiy sa'y-harakatlar va resurslar va qo'llab-quvvatlashga sarmoya kiritib, biz autizimli bolalarga o'z potentsialini to'liq ro'yobga chiqarish va o'z jamoalarida gullab-yashnash imkoniyatini berishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ярская-Смирнова Э.Р. Социальное конструирование инвалидности // Социологические исследования. 1999. № 4. С. 38-45
2. Франкл В. Логотерапия и экзистенциальный анализ: Статьи и лекции. Пер. с нем. - М.: Альпина нон-фикшн, 2016. - 344 с.
3. 3.Fitrat Abdurauf. Oila yoki oila boshqarish tartiblari. T.: «Ma'naviyat», 2000. 112 b
4. Fayzieva.M., A.Jabborov.Oilaviy munosabatlar psixologiyasi. Toshkent.: "Yangi asr avlodi" 2007. 143 b.
5. Лебединский В.В. Нарушения психического развития в детском возрасте: учеб. Пособие для студ. высш. учеб, заведений. 5-е изд., стер. - М.: Академия, 2008. - 144 с

